نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره ششم، زمستان ۱۴۰۱، شماره چهارم، صفحه ۷۲۸

معرفی کتاب

آشنایی با سلامت معنوی، ویژه آموزش عالی سلامت

تدوین این کتاب با اهتمام جمعی از محققان حوزوی و دانشگاهی بوده و تنظیم و ویراستاری آن در فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران انجام گرفته است. کتاب در اسفند ماه ۱۴۰۱، توسط سازمان مطالعه و تدوین کتب دانشگاهی در علوم اسلامی و دانشگاهی (سمت) منتشر و در هفتمین همایش سلامت معنوی اسلامی رونمایی شد.

«سلامت معنوی» (Spiritual health)، از ابعاد چهارگانه سلامت همه‌جانبه (جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی)، طبق تصویب سازمان بهداشت جهانی است. بسیاری از کشورها این بُعد از سلامت را در عرصه‌های آموزش، پژوهش و مراقبت‌ها و خدمات بهداشتی- درمانی وارد نموده‌اند. به اعتبار تلاش‌های اخیر در کشور ما، این بُعد مهم از ابعاد سلامت، مطرح شده و در آینده نزدیک در نظام سلامت مورد توجه قرار خواهد گرفت. تدوین این کتاب ارزشمند، از مصادیق تلاش‌های فاخر برای ارائه سلامت معنوی در نظام آموزش‌عالی سلامت است.

در کشورهای غربی، برخی معنویت را بالاتر از دین، و پاره‌ای آن را پایین‌تر از دین و عده‌ای هم آن را مرتبط با اعتقادات مذهبی می‌دانند. عده‌ای از محققان غربی، آن را با سلامت دینی، به‌نحوی همسان می‌انگارند که معتقدند متعالی‌ترین شکل معنویت، با دین هم‌پوشانی دارد. اینان معتقدند معنویت بدون دین، به احتمال زیاد به انحراف کشیده می‌شود. به‌هرحال آنچه در نوشته‌های غربیان غلبه دارد، با معنویت اخروی ارتباطی نداشته و بیشتر شامل معنویت سکولار است، که در روزگار ما رواج فراوان یافته است.

سلامت معنوی در رویکرد اسلامی، وضعیتی است که در آن بینش، گرایش و کنش فردی، خانوادگی و اجتماعی انسان در راستای قرب و رضای الهی قرار گیرد و مهم‌ترین، عمیق‌ترین و تأثیرگذارترین بُعد از ابعاد سلامت انسان است که همهٔ عرصه‌های جسم، روان، اجتماع، بینش، منش و شناخت را فرامی‌گیرد و تأثیرات وسیع و عمیقی بر ابعاد مختلف وجود آدمی می‌نهد.

سلامت معنوی از نیازهای جدی حوزه سلامت بوده و در پیشگیری، ارتقای سلامت و حتی درمان بیماری‌ها و معضلات جسمی، روانی و اجتماعی نقش‌آفرین است و لازم است نظام سلامت کشور از این مهم، به‌طور شایسته بهره گیرد. در اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی ایران، از جمله: سیاست‌های کلی سلامت و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ابلاغی مقام معظم رهبری؛ نقشه جامع علمی کشور؛ و سند چشم‌انداز بیست ساله کشور، به موضوع سلامت معنوی به انحاء مختلفی اشاره شده است.

هدف اصلی از تدوین کتاب حاضر، آشنایی فراگیران علوم سلامت در عرصه‌های مختلف، با موضوع سلامت معنوی مبتنی بر تفکر اسلامی، و ورود این موضوع به نحو نظری و عملی در فضای علمی کشور است.

سعی بر این بوده است که کتاب حاضر و فصول مختلف آن، از ساختاری منسجم و منطقی برخوردار باشد؛ بدین معنا که با کلیات و مبانیِ مبحث سلامت معنوی آغازمی شود و بعد مسائل مهم سلامت معنوی می پردازد، و در نهایت نتایج و دستاوردهای سلامت معنوی را مورد بررسی قرار می دهد.

فصل اول کتاب، به تاریخچه سلامت معنوی، فصل دوم به آشنایی با نگره معنویت اسلامی، فصل سوم مبانی سلامت معنوی اسلامی، فصل چهارم شاخص‌های سلامت معنوی اسلامی، فصل پنجم رابطه سلامت معنوی با دیگر ابعاد سلامت می‌پردازد. فصل ششم، عهده‌دار بررسی نقش و جایگاه سلامت معنوی در نظام سلامت با رویکرد پیشگیری و ارتقای سلامت است. فصل هفتم، به نقش سلامت معنوی در عرصه مراقبت‌ها و خدمات سلامت پرداخته است. در فصل هشتم، رویکرد و تعالیم سلامت معنوی اسلامی در مراحل مختلف رشد انسان مورد و بررسی قرار گرفته است. فصل نهم، به تأثیر سلامت معنوی بر سبک زندگی اسلامی- ایرانی می‌پردازد و نهایتاً در فصل دهم، نقش آموزش سلامت معنوی در پایداری نظام سلامت در شرایط مختلف از قبیل: شرایط عادی؛ شرایط جنگی؛ شرایط تحریم؛ همه‌گیری‌ها (پاندمی‌ها)، شرایط جنگی و دیگر شرایط بحرانی، به بحث و بررسی گذاشته شده است.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-19]